

# Koldingbogen

|                     |   |
|---------------------|---|
| <b>ÅRSTAL:</b>      | 1989  |
| <b>FORFATTER:</b>   | Inger Dahlgren                                    |
| <b>TITEL:</b>       | Stuepige på Vilhelmsminde.                        |
| <b>KORT RESUME:</b> | Arbejdet som stuepige hos Sørine Johansen i 1934. |

# Stuepige på Vilhelmsminde

Af Inger Dahlgren

Den 8. april 1934 blev jeg konfirmeret i Nr. Bjært kirke, og et par dage før den 1. maj startede jeg som stuepige hos Sørine Johansen på Vilhelmsminde. Løn 15 kr. pr. måned. Jeg skulle komme et par dage før for at være sammen med den gamle pige, hun skulle sætte mig ind i mit daglige arbejde.

Dagen startede kl. 6.15. Karlene skulle have morgenmad kl. 6.40, øllebrød og kaffe, d.v.s. bøunnerne fra kaffen, der var lavet dagen før, blev samlet i en kedel, der blev fyldt op med vand og kogt op, derefter hældt gennem kaffeposen. Det smagte rædselsfuldt. Til kaffen fik de rugbrød, sigtebrød og æblemarmelade hver dag året rundt. Det var i kokkepigen regi. Om vinteren var der kun én pige, om sommeren var vi to.

Jeg skulle starte med at ordne kakkellovne i lillestuen og i spisestuen. I lillestuen skulle jeg have den til at brænde, for her spiste fru Johansen morgenmad sammen med sin svigersøn Jørgen Nielsen. Der skulle være frisklavet kaffe, og kokkepigen og jeg måtte godt vente og få en kop med. Jørgen Nielsen kom hver morgen og satte karlene i arbejde. Fru Johansen var enke, hendes mand Theodor Johansen var død i 1928.

Så skulle der gøres rent. Lillestuen skulle fejes, moppes, og der skulle tørres støv af. I spisestuen skulle askebægre med cigarstumper og aske kommes i en skuffe i tobaksbordet. Den kom daglejeren og tømte en gang imellem. Gulvet skulle bones. I soveværelset skulle jeg tømme natpotten, det var jeg ikke særlig glad for, hvis der var for meget i. Servantestellet skulle vaskes og gulvet moppes. Fruen redte selv sin seng. Derefter var det karlekammeret. Jeg skulle igennem

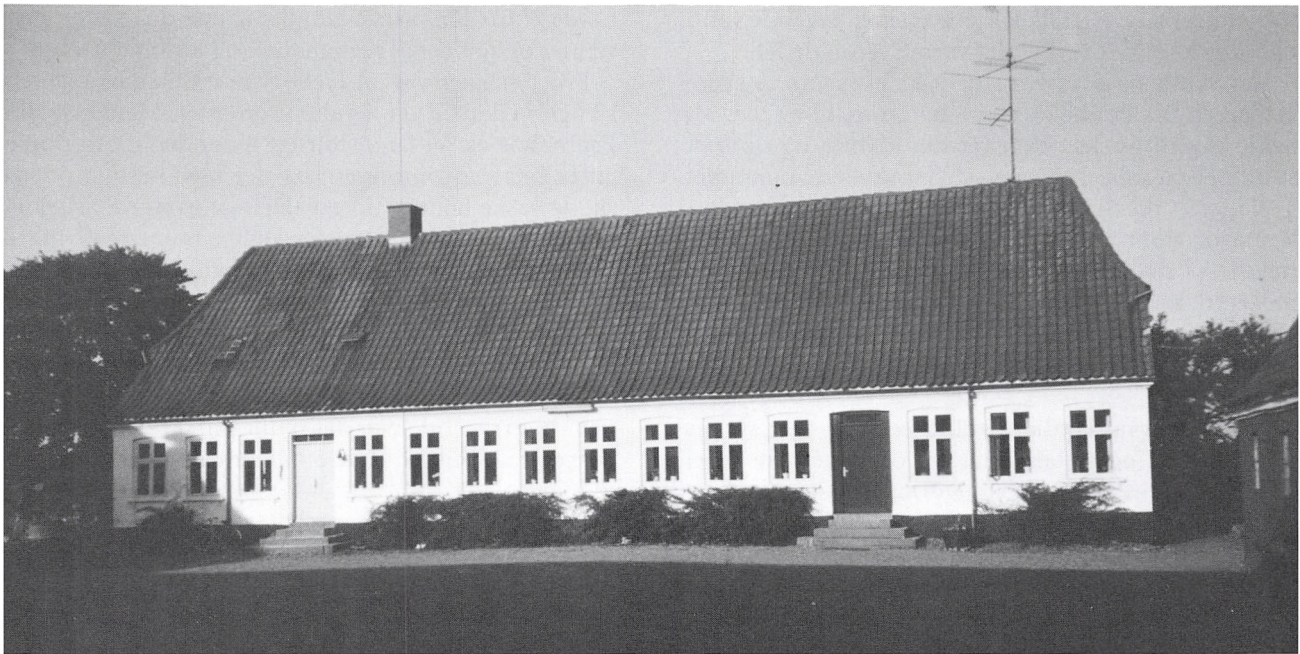
hestestalden for at komme derind. Der var 2 senge, 2 stole, et lille bord, 2 skabe og intet mere. Det var hurtigt klarert, og så var det tid til at rede min egen seng.

Hvis der ikke var specielle ting, vi skulle i gang med, skulle jeg i haven, og den første dag spurgte fru Johansen, om jeg kunne »skøffel«. Jeg anede ikke, hvad det var, jeg er født på Sjælland, men da jeg så, det var et almindeligt skuffejern, kunne jeg nok klare det. I haven tilbragte jeg mange dage med at skuffe og rive.

Inden middag skulle jeg dække bord. Vi to piger spiste sammen med karlene og daglejeren. Fru Johansen spiste i køkkenet. Knivene skulle hver dag pudses med smergellærred. I køkkenet var der en vask, men ingen afløb, så hvis vi spildte vand, når vi vaskede op, skulle det »suppes« op. Gryderne skulle vaskes i bryggerset, der stod kokkepigen så med enden i vejret og skrubbende gryder. Komfurpladen skulle hver dag slibes, men først vaskes med en våd klud med det resultat, at man fik meget sorte negle, som næsten ikke var til at få rene. Om eftermiddagen var vi i reglen i haven igen.

Ugeplanen for middagsmad var ens året rundt. Mandag: grød, mest byggerød og stegt flæsk. Tirsdag: dagen, hvor det kunne variere, men mest sødsuppe og æbleskiver. Onsdag: gule ærter, grønkål eller hvidkålssuppe. Torsdag: kærnemælksvælling og fisk. Fredag: opvarmet det, vi havde fra om onsdagen. Lørdag: øllebrød og pandekager.

Om fredagen pudsede vi vinduer, og så skulle alle blomster bæres ned i bryggerset og overbruses. Jeg talte dem engang til 106 stk. I storstuen var der et ar-



*Vilhelmsminde, som den ser ud i dag.*

rangement på skamler og birkestammer med 20 blomster. Desuden var der en kæmpepalme, som jeg ikke kunne løfte.

Om morgenen ordnede fru Johansen selv høns og kyllinger, men om eftermiddagen skulle jeg fodre dem og tage æg ind og også sørge for at alle kyllingerne var inde, når jeg lukkede for hønsene.

Lørdag formiddag skulle der gøres ekstra rent over det hele. Døre og vindueskarme skulle tørres af, servantestel vaskes udvendig og indvendig, gulve vaskes i soveværelse, karlekammer og pigekammer. 2 gammeltdags lokummer samt udendørs trappesten skulle skures. Imens skrubbete kokkepigen køkken, folkestue, gang og bryggers.

Efter middag skulle vi i haven. Den store midter-

gang skulle krydsrives. Det gjorde kokkepigen, jeg skulle rive hele nøddegangen, og den var lang samt gangen ved lindelysthuset. Når det var færdigt, skulle jeg rive foran gården. Der var stråtag på laden, og der faldt altid så meget mos ned, så derfor var det meget tungt at have med at gøre.

Vi måtte ikke gå til gymnastik eller gå hjem uden først at spørge pænt ad. Vi havde fri hveranden søndag, når vi havde ordnet vores morgenarbejde. Den pige, der havde hjemtur om søndagen, skulle med i kirke. Vi skulle sætte os nederst i kirken, og når så præsten var færdig med sin prædiken, rejste alle de piger, der var på arbejde, sig op og vandrede ud af kirken. De skulle hjem og sætte kartofler over på komfuret.

Søndag og onsdag fik karlene en kop kogende vand til barbering. Det var alt det varme vand, de fik.

Der skulle også vaskes storvask. Vi havde to gruekedler, en til det fine og en til det grove. Først blev alt hvidt kogetøj vasket, derefter det kulørte og til sidst strømper og sokker. Mange steder skyllede man tøjet 8-10 gange, men vi havde ikke ret meget vand, så derfor havde vi vandværk sammen med nabogården Marielyst. Vi skyllede højst tøjet 5 gange. Der var altid meget, der skulle stives både i hvidt og kulørt. Stivelsen blev lavet af kartoffelmel rørt ud i koldt vand, og så kom der kogende vand i. Det måtte ikke blive klumpet.

Når vasken var færdig, skulle hele bryggerset skures og skrubbes, og sæbevandet fra den ene gruekedel skulle gemmes til lørdagsrengøringens skuren af lokummer og trapper.

Når tøjet var tørt, skulle det stænkes. Vi havde en rulle med sten på. Vi skulle være to til at trække og en til at rulle om stokkene. Strygetøjet blev stænket om formiddagen og pakket godt ned. Efter middag blev der fyret godt på komfuret, og en rund plade blev sat over med strygejernene på. De havde løse håndtag. Der var sengetrøjer og chemiser med blonder, det var svært at stryge. Jeg prøvede altid at finde pudebetræk o.l. reelle ting, som var lette at have med at gøre.

Sidst i juni når kyllingerne var store nok, begyndte selskabeligheden. Først hr. Johansens familie. De kom til kaffetid kl. 15 og fik kaffe, boller, skærekage, rabarberkage, lagkage og småkager. Derefter skulle have og mark beses. Ved sekstiden fik de kyllingesteg, nye kartofler og agurkesalat og en dessert.

Når der var spisegæster, kom fodermesteren med kone og børn, når de var færdige med at malke og spiste sammen med karlene og os to piger.

I den anden ende af huset sad damerne i havestuen og herrerne i storstuen og ordnede små og store problemer. Efter endnu en gang the og kaffe med knapt så meget brød kørte gæsterne hjem. Otte dage efter

havde vi fru Johansens familie og otte dage efter igen venner og naboer. Traktementet og forløbet var ens.

Fru Johansen var på Trelle Sande Rekreativshjem i 3 uger. I den tid var hendes brordatter, Meta Dahl fra Paaby hos os. Vi fandt hurtigt hinanden. Hun skulle giftes hen på sommeren, og det blev bestemt, at vi skulle vaske hendes udstyr. Det var et større arbejde. Der var flere hold duge i forskellige mønstre til 18, 12 og 6 personer, foruden almindelige duge, lyseduge, løbere, dynebetræk med mellemværk, lagner med navn, håndklæder, pyntehåndklæder og mange pudebetræk. Det var et slæb at rulle de lange duge, og vi måtte efter det flere gange.

Så kom den tid, hvor der skulle plukkes bær. Ribs til gele og saft, solbær til hele solbær og saft, og hindbær til marmelade.

I august kom høsten med megen travlhed. I den tid fik karlene eftermiddagskaffe med friskbagt kaffe-kringle til. De fik også øl, der blev brygget af »Gambriin« pulver og vand, og hver gang det gærede, sprang propperne livligt.

Da kornet skulle køres ind, kom der en nabo, Jens Holt og skulle hjælpe til. Kokkepigen var også ude at hjælpe hver dag. Fru Johansen kom så selv i køkkenet og lavede mad. Jeg skulle være her og der og alle vegne. Jeg var kun ude at hjælpe med at tage fra en eftermiddag, fordi jeg var så lille og spinkel.

Til høstgildet var der bagt og lavet mad i flere dage, og det skulle starte kl. 12. Jeg dækkede bord med det fine stel, som jeg havde gjort til gæstebud, men det var helt forkert. Det skulle være et andet stel, som stod bagerst i køkkenskabet. Så jeg fik travlt. Af bordet med det ene, på med det andet. Kl. 12 blev der serveret suppe med 3 slags boller og suppekød med peberrodssovs.

Kl. 15 fik vi det helt store kaffebord med boller, kringler, roulade, sandkage m/rismel, plumkage, æbletasker, krydderkage, marmorkage, brun lagkage, hvid lagkage, æblekage og ni slags småkager. Da jeg



*Høstfest hos Sørine Johansen, 1934. I midten Sørine Johansen, yderst til venstre artiklens forfatter Inger Dahlgren.*

var færdig med at bære ind på bordet, var der 20 forskellige slags. Nu var det tid at gå i haven og blive fotograferet. Det var Jørgen Nielsen, der kom og tog billeder. Der blev leget med børnene, men de var lidt generte. Til malketid hjalp karlene fodermesteren med at malke, så de hurtigt kunne blive færdige. Middagen bestod af flæsketeg og en dessert. Alle kvinderne hjalp med at vaske op, for om aftenen var der dans i forsamlingshuset.

Fodermesteren og hans kone hørte til Indre Mis-

sion, så de ville ikke med. Fru Johansen blev hjemme sammen med dem. Vi andre havde kaffebrød med, der var nok at tage af. Vi var så mange mennesker i forsamlingshuset, at vi ikke kunne drikke kaffe på én gang. Vi blev så råbt op, når det var vores tur, og det gav dejlig plads på gulvet til at danse, når det var en af de store gårde, der gik ind til kaffe.

Dagen efter høstgildet fik kokkepigen og jeg fri om eftermiddagen, og vi cyklede til Elvighøj og var ude at bade.

På et tidspunkt døde der en gris, og den skulle der koges sæbe af. Det var et stort arbejde. Fru Johansens datter, Dorteia kom hjem og hjalp til. Det skulle koge i mange timer, og der skulle røres hele tiden. Det gjorde vi på skift. Vi havde så sæbe til storvasken til lang tid. Sæben blev skåret i firkantede stykker, som vi skulle snitte i flager, når vandet kogte. De skulle piskes helt ud, ellers blev der sæbelus på tøjet.

I oktober begyndte for os to pigers vedkommende hovedrengøringen og for karlene optagning af roer. Vi begyndte i storstuen. Der var hvidskuret gulv, og det skulle skures med sæbe, soda og pibeler. Storstuen blev ikke brugt om vinteren. Der var godt nok en hvid flisekamin, men den var ikke så god til at varme op. I havestuen var der tæppe over hele gulvet. Fru Johansens svigerinde, Poulina var ejer af en støvsuger, et stort monstrum, den lånte vi. Det var første gang, vi prøvede at støvsuge. Der skulle også hænges vintergardiner op. Vi fortsatte gennem hele huset, men det var kokkepigen, der tog det store slæb.

Karlene tog roerne op med håndkraft, det gav mange revner i deres hænder, når de tog i de våde roetoppe. Om aftenen sad de ved kakkellovnen og gned hænderne ind i glycerin for at hele på de værste revner.

Det var også på den tid, jeg startede på danseskole hos Michael Madsen og frue i Kolding. Vi cyklede til Kolding. Fru Johansen ville vide, om der var nye danse, og det var der. Så jeg dansede grundtrinene til »Carioca« for hende, og det lo hun meget af.

Det var den sommer 1934. En hel anden verden end den jeg var kendt med, da jeg var vokset op på en maskinfabrik. Fru Johansen var rar og venlig, og tiderne var sådan.